

Deklaracja central związkowych krajów Grupy Wyszehradzkiej

12 grudnia w Pradze odbyło się spotkanie związków zawodowych reprezentujących kraje Grupy Wyszehradzkiej. W czasie spotkania omówiono kwestie dotyczące prezydencji czeskiej w UE, kryzysu gospodarczego, dyskutowano nt. europejskiej współpracy związków zawodowych. Przedstawiono również rządowe plany reform socjalnych poszczególnych krajów i stanowisko związków w tej kwestii.

Liderzy central związkowych krajów Grupy Wyszehradzkiej na spotkaniu w Pradze wyrazili opinię, iż obecna trudna sytuacja społeczno-gospodarcza dotycząca kraje europejskie wskutek międzynarodowego kryzysu finansowego wywołanego w USA generuje nie tylko zagrożenia, których doświadczono w przeszłości, ale też nieznanne dotychczas konsekwencje globalne. Liderzy w obliczu rosnącego zagrożenia nie zachowują milczenia: pierwsze na kryzys zareagowały amerykańskie związki zawodowe, następnie europejskie i globalne organizacje przedstawiły Deklarację Londyńską i Waszyngtońską. Również związki zawodowe Grupy Wyszehradzkiej podjęły działania i zareagowały wobec skutków kryzysu w swoich krajach. Pracownicy i obywatele, którzy nie ponoszą winy i odpowiedzialności za obecną sytuację słusznie domagają się od swoich rządów sprawiedliwych i szybkich rozwiązań.

– Uczestnicy spotkania praskiego wierzą, iż konsekwencje obecnego globalnego kryzysu finansowego są już na tyle głębokie i niszczyielskie, aby wszystkie międzynarodowe instytucje, rządy i parlamenty politycznie odrzuciły funkcjonujący dotychczas finansowy kapitalizm kasynowy i modele gospodarcze gloryfikujące prywatyzację, bezgraniczną liberalizację i deregulację.

– Opowiadają się przeciw odrzuceniu koncepcji państwa opiekuńczego i dialogu społecznego, jak również w wielu przypadkach praw związkowych.

– Uznają za nieodpowiedzialne eksperymenty na reformach finansów publicznych, gdzie systemy emerytalne i opieki zdrowotnej, jak również inne obszary użyteczności publicznej pod dyktando MFU i Banku Światowego prowadzą do zubożenia setek tysięcy ludzi, ograniczenia koniecznego popytu wewnętrznego i dalszego pogłębienia kryzysu, wzrostu bezrobocia i cięć wydatków socjalnych prowadzących do wykluczenia socjalnego. Rośnie niebezpieczeństwo dalszego pogłębienia polaryzacji dochodów i turbulencji społecznych.

– Przyjmują Komunikat Komisji Europejskiej z 26 listopada 2008 dot. Europejskiego

Planu Odnowy Gospodarczej, który m.in. podkreśla, iż „najwyższym priorytetem musi być ochrona obywateli Europy przed najgorszymi skutkami kryzysu finansowego. Są oni najbardziej narażeni na uderzenia jako pracownicy, właściciele gospodarstw domowych, przedsiębiorcy. Państwa członkowskie powinny aktywnie angażować partnerów społecznych w procesie zwalczania skutków kryzysu w obszarze zatrudnienia i spraw socjalnych”.

– Nie kryją obaw, iż jest to tylko zbiór słów, a obecnie widzimy wielkie kwoty pieniędzy podatników wykorzystywanych w ratowaniu podupadłych instytucji finansowych zgodnie z zasadą „prywatyzowania zysków i nacjonalizacji strat”, a nie na prawdziwe wsparcie realnej gospodarki poprzez aktywną politykę zatrudnienia, inwestycje infrastrukturalne i edukacyjne, innowacje i badania oraz wsparcie dla popytu wewnętrznego.

– Odrzucają wykorzystywanie kryzysu do coraz częstszych ataków na pracowników a szczególnie związki zawodowe, zaczynając od rosnącej hysterii wokół słusznych postulatów płacowych przez osłabianie ich pozycji w prawie pracy do drastycznych cięć w wydatkach socjalnych.

Liderzy central związkowych krajów Grupy Wyszehradzkiej uzgodnili następujące priorytety:

- Nacisk na rządy i inne instytucje, aby przygotowały one szybko i we współpracy z partnerami społecznymi konkretne programy antykryzysowe odnowy gospodarczej i stabilności socjalnej w oparciu o sprawiedliwy podział kosztów wynikających z obecnego kryzysu.

- Utrzymanie realnych płac w odniesieniu do rosnących kosztów życia, zabezpieczenie właściwego poziomu emerytur koniecznych do godnego życia, aktywna i szybka pomoc dla tych, którzy stracili pracę wskutek kryzysu wywołanego przez kogoś innego.

- Konsultowanie w zakresie działań związkowych m.in. w obszarze miejsc pracy, polityki płacowej, w tym płacy minimalnej, kwestii czasu pracy, rozwoju dialogu społecznego.

Swobodny przepływ

Komisja Europejska ogłosiła 8 stycznia br., że 1 stycznia 4 państwa członkowskie zniosły ograniczenia w dostępie do ich rynku pracy dla pracowników rumuńskich i bułgarskich: Grecja, Hiszpania, Węgry i Portugalia.

31 grudnia 2008 r. zakończyła się 1 faza rozwiązań umożliwiających państwom członkowskim wprowadzanie restrykcji. Te 4 kraje przy-

- Wytrzymanie w solidarności prób wykorzystania obecnego kryzysu dla osłabienia metodami prawnymi i innymi pozycji praw pracowniczych i związkowych, dialogu społecznego i rokowań zbiorowych.

- Wyrażenie solidarności z legalnie zatrudnionymi pracownikami agencji, którzy utracili pracę jako pierwsze ofiary kryzysu, i którzy – bez własnej winy – znaleźli się w pozycji wyrzutków społecznych, często za granicą, z negatywnymi skutkami dla całego społeczeństwa.

- Dalsza współpraca z EKZZ w tworzeniu dokumentów konceptualnych wdrażających początkową wizję Strategii Lizbońskiej dążącej do zrównoważonej i trwałej gospodarczo, socjalnie i ekologicznie Unii Europejskiej, z akcentem położonym na rozwój dialogu społecznego jako części europejskiego modelu społecznego, a we współpracy z globalnymi organizacjami związkowymi dalsze wysiłki na rzecz godnej pracy zgodnie z definicją MOP jako fundamentu przyszłego, sprawiedliwszego ustroju społeczno-gospodarczego.

Na zakończenie spotkania praskiego uczestnicy zapoznali się z podejściem rządu czeskiego do przygotowań i priorytetów prezydencji Republiki Czeskiej w UE. W tym kontekście uczestnicy wyrazili postulat, aby prezydencję tą wykorzystać na rzecz jak najszybszego odrodzenia gospodarczego, w tym wzmoczonego wsparcia dla popytu wewnętrznego, utrzymania wysokiej jakości miejsc pracy i systemów ochrony socjalnej oraz zapewnienia godnych dochodów. Dialog społeczny zarówno na szczeblu europejskim jak i krajowym powinien być nieodłączną częścią tego procesu.

Uczestnicy wystosowali ostrzeżenie przed wykorzystywaniem obecnego kryzysu do ataków na prawa pracownicze, związkowe i socjalne i wezwały prezydencję czeską do wyraźnego odrzucenia tych prób.

Kaukaz Południowy

Region Kaukazu Południowego, zwany czasem w nazewnictwie rosyjskim Zakaukaziem, obejmuje trzy kraje: Armenię, Azerbejdżan i Gruzję. Mimo że obszar ten jest terytorialnie niewielki, jest niezwykle zróżnicowany pod względem narodowościowym, językowym, historycznym, religijnym i politycznym.

Sytuację dodatkowo komplikuje fakt, że dwa kraje z regionu: Armenia i Azerbejdżan, znajdują się od 20 lat w stanie konfliktu terytorialnego o Góry Karabach, a Gruzja od dawna nie kontroluje dwóch swoich prowincji: Abchazji i Południowej Osetii, które utraciła na długo, jeśli nie bezpowrotnie, w wyniku niedawnej wojny z Rosją.

W związku z sowiecką przeszłością i wieloetnicznością południowego Kaukazu oraz nieustającymi konfliktami zbrojnymi sprawa wzmacniania tożsamości narodowej, budowy własnego państwa i jego instytucji oraz obrony niepodległości pozostaje kwestią priorytetową.

Sytuację polityczną w regionie charakteryzuje poważny deficyt demokracji. W czasie ostatniego krótkiego, kilkunastoletniego okresu niepodległości dochodziło do zamachów stanu, wojen domowych, mniej lub bardziej udanych rewolucji. Kolejno dochodzące do władzy rządy starały się ograniczać działanie opozycji politycznej, kontrolować media i wpływać na organizacje społeczeństwa obywatelskiego, a szczególnie partnerów społecznych.

Sytuacja gospodarcza pozostaje trudna. Brak nowoczesnej infrastruktury, przestarzałe technologie, niedostatek rodzimego kapitału inwestycyjnego, załamanie się rynku zbytu w byłych republikach sowieckich to główne przyczyny złej sytuacji ekonomicznej. Azerbejdżan, dzięki posiadanym złożom ropy i gazu, znajduje się w innym położeniu, jednakże uzależnienie całej gospodarki od jednego tylko sektora, utrata Górnego Karabachu oraz finansowanie zbrojeń i instalacji wojennych powodują duże problemy ekonomiczne.

Pod względem społecznym sytuacja jest również niezwykle trudna. Znaczna część ludności żyje poniżej progu ubóstwa, różnice dochodów bogatych i ubogich dramatycznie rosną, problemy społeczne, szczególnie wśród ludzi starszych i chorych są ogromne. Sytuacji nie poprawia wysokie bezrobocie i duża liczba uchodźców wojennych, szczególnie w Gruzji i Azerbejdżanie.

Pracodawcy

Organizacje pracodawców w trzech krajach południowego Kaukazu wydają się pozostawać pod silnym wpływem państwa, jakkolwiek przyczyny i mechanizmy tego wpływu nie są jednakowe.

Mimo dużego nacisku na prywatyzację ze strony rynkowo zorientowanego rządu Gruzji, znaczna część przemysłu jest kontrolowana przez państwo, a większość przedsiębiorstw sprywatyzowanych należy do inwestorów z Rosji lub Kazachstanu. Ten fakt dodatkowo wzmacnia chęć i możliwości rządu ingerencji w sprawy pracodawców.

Główne sektory działalności gospodarczej Armenii pozostają w rękach weteranów wojny o Góry Karabach, którzy utworzyli specjalną kastę nietykalnych. Równocześnie utrzymywana jest wzajemna finansowa, biznesowa i polityczna zależność ludzi biznesu oraz parlamentarzystów i polityków rządowych. Wydaje się, że wraz z odchodzeniem w przeszłość pokolenia bojowników o Góry Karabach i na skutek współpracy z siostrzanymi organizacjami pracodawców z Europy organizacje biznesowe w Armenii mogą zacząć pełnić bardziej klasyczną rolę partnera społecznego.

Gospodarka Azerbejdżanu zdominowana jest w 90 proc. przez sektor energetyczny pozostający pod bezpośrednim wpływem klanu prezydenckiego. Ani ten fakt, ani to, że elite kręgów biznesowych również w pozostałych sektorach gospodarki stanowią lojalni wobec pałacu prezydenckiego menedżerowie z czasów sowieckich, nie przyczynia się do odgrywania przez organizacje pracodawców szczególnie niezależnej wobec rządu roli partnera społecznego.

Związki zawodowe

Związki zawodowe w trzech krajach południowego Kaukazu znacznie różnią się od siebie, co w dużej części wynika z faktu działania w różnych gospodarczych, społecznych i politycznych realiach.

Gruzińskie związki zawodowe zachowują całkowitą niezależność od rządu i administracji prezydenta, z którymi znajdują się w stanie konfliktu. W kontekście oskarżeń o niepatriotyczną postawę czy wręcz sabotaż w sytuacji wojennej jest to sytuacja trudna, ale nieunikniona wobec arogancji władz i ich nieliczenia się ze zdaniem partnerów społecznych. Prawa związkowe i pracownicze są w wielu przypadkach gwałcone, a nowy kodeks pracy został wprowadzony bez konsultacji.

Ormiańskie związki zawodowe, najpóźniej zreformowane z całej trójki, bardzo rzadko zajmowały wobec władz państwowych stanowisko krytyczne czy choćby niezależne. Spowodowane to było sytuacją wojenną i swoistym kanonem poprawności politycznej, nakazującej wsparcie

władzy jako swoisty obowiązek patriotyczny. Po odejściu w roku 2007 pamiętającego czasy sowieckie kierownictwa związków zawodowych wyłoniła się szansa na większą niezależność. Czy ta szansa na stworzenie bardziej autentycznej reprezentacji pracowniczej zostanie wykorzystana, pozostaje na razie kwestią otwartą.

Związki zawodowe w Azerbejdżanie realizują scenariusz tak zwanego patriotycznego partnerstwa społecznego, usiłując uzyskać jak najwięcej dla pracowników bez narażania na szwank jedności narodowej. Wykształciło to specyficzny korporacyjny model związków zawodowych, szczególnie w najbogatszym sektorze przemysłu, czyli w branży energetycznej, oraz w państwowym sektorze usługowym. Związki, zachowując względną niezależność, aktywnie upominają się o prawa socjalne i dobrobyt swoich członków, unikając jednak bezpośredniej konfrontacji z autorytarną władzą, co – jak się wydaje – jest w obecnej chwili jedyną możliwą strategią.

Europejska Polityka Sąsiedztwa

Południowy Kaukaz nie był początkowo objęty europejską polityką sąsiedztwa (EPS). Dopiero sygnały o zainteresowaniu regionu bliższym kontaktem z Europą i przede wszystkim gruzińska różana rewolucja stworzyły nową perspektywę współpracy.

Plany działania dla trzech krajów przyjęte zostały po dwuletnich negocjacjach w listopadzie 2006 i stanowią podstawę współpracy na lata 2007–2011. Priorytety planów działania są zbliżone dla Armenii, Azerbejdżanu i Gruzji.

Zarówno realizacja planów działania, jak i przede wszystkim nowa inicjatywa partnerstwa wschodniego stanowią szansę większego zaangażowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego w prace i działania z tym związane. Aby jednak organizacje te zostały rzeczywiście dopuszczone do współpracy, konieczna jest inicjatywa i presja ze strony instytucji europejskich, a także pomoc organizacji partnerskich z krajów Unii Europejskiej.

Andrzej Adamczyk
Biuro Zagraniczne KK

Bezrobocie

Według liczb opublikowanych przez Eurostat 8 stycznia br., stopa bezrobocia w strefie euro wyniosła w listopadzie 2008 r. 7,8 proc. wobec 7,7 proc. w październiku. W listopadzie 2007 było to 7,2 proc. W Unii Europejskiej stopa bezrobocia sięgnęła w listopadzie 2008 r. 7,2 proc. wobec 7,1 proc. w październiku. W listopadzie 2007 wyniosła 6,9 proc. Najniższe bezrobocie w państwach członkowskich zanotowano w Holandii (2,7 proc.), Austrii (3,8 proc.) i na Cyprze (3,9 proc.).

Wzrost

Z liczb opublikowanych przez Eurostat 8 stycznia br. wynika, że w trzecim kwartale 2008 r. PKB strefy euro i Unii Europejskiej spadł o 0,2 proc. w porównaniu do poprzedniego kwartału.

W trzecim kwartale 2008 r. w państwach członkowskich, dla których dane o PKB są dostępne, najszybszy wzrost w porównaniu do poprzedniego okresu odnotowano w Irlandii i Polsce (po 1,2 proc.).

Polecane książki

„Przegląd budżetu UE. Raport z konsultacji społecznych”, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2008. Zawartość: przegląd budżetu – informacje ogólne, przegląd budżetu z punktu widzenia sytuacji Polski, przebieg procesu konsultacji w Polsce, wybrane opinie.

